

ficus érzetingerék, melyek csak egyes, sajátosság végkészülékkel ellátott érzékekben hoznak létre érzeteket. Ilyen specifikus érzetinger a hallás érzékére nézve a hang, a látás érzékére a fény, az ízlés és szaglás érzékére nézve a kémiai behatások. Ez utóbbiak ugyan nem kizárólag specifikus ingerek, de hogy oly csekély intenzitással is hatásuk legyen, mint ez a szaglásnál és ízlésnél történik, erre nézve már az illető érzéknek specifikus vég-apparátussal kell bírnia.

A szerző a természetben létező és peripherikus érzékfelületünkre inger gyanánt működő többhatású mozgásfolyamatok közé fölveszi a *delejességi mozgásokat* is. Véleményünk szerint, a menyiben az idevágó kutatások előttünk ismeretesek, biztos ténynek tartjuk azt, mely szerint eddigelé kétségtelenül és határozottan soha sem észlelték azt, hogy a magnetismus az idegvégződésekre ingerhatást gyakorolt volna. Ellenkezőleg, *Hermannak* kísérletei, ki a nagy elektromagnes magnetikus területébe állította be az állatokat és semmiféle hatást sem észlelt, éppen az ellen szólanak, mintha a magnetismusnak képessége lenne idegingert előidézni. Hasonló eredményre vezettek Ranschburg dr.-nak, a bpesti, már említett psychophysiologiai laboratoriumban a nagy delejessel és Mosso csodálatosan szabatos készülékeivel végzett kísérletei is.

(Folytatjuk.)

BUDAY JÓZSEF.

Német nyelv-, olvasó- és gyakorlókönyv szemléltető alapon.

Irták *Markovics Sándor* és *dr. Hegedűs Izidor*. I. rész. A gymn. III., a reál-, felsőbb leány- és polgáriskolák I. osztálya számára. Budapest, 1900. Kiadja Hornyánszky Viktor. Ára?

*Markovics Sándor
Hegedűs Izidor
I. rész.*

A hivatalos bíráló elfogadta a szerzők művét tankönyvvül s így befejezett ténnyel állunk szemben. Ha mindazonáltal újból szó tárgyává tesszük mi is, annak két oka van. Elvünk ugyanis, hogy mennél több oldalú bíráló alá kell vennünk iskolakönyveinket, ha egészséges fejlődést akarunk, hogy így még a legegyszerűbb észrevételeknek is hasznát vegye a fontos ügy. Másodszer pedig, mert ez a könyv iskolánkban eddig szokatlan tanításmódot kezdeményez, a miért is czélszerű lesz, ha mindjárt a beköszöntőnél föl hívjuk rá a kartársak figyelmét.

Kár, hogy nincs a könyvhöz tájékoztató bevezetés csatolva s így — bár a könyv világosan beszél — nem támogathatjuk véleményünket a szerzők szavaival.

A temesvári közgyűlésen a könyv egyik társszerzője, Markovics,

kelleténél élénkebb színekkel festette a szemléltető modern nyelvtanítás előnyeit az eddigi tanításmóddal szemben. A fölolvadás nyomán rögtönzött, inkább általánosságokban mozgó vita közben az egyik fölszóaló-kartárs, Kemény Ferencz igazgató, a középiskolai német nyelvtanítás-czéljára utalt, mint a melynek helyes megállapításától, illetőleg értelmezésétől függ a tanítás mikéntje. Mindenesetre a célhoz kell alkalmazkodniok az eszközöknek.

Az újabb német irodalom műveinek biztos nyelvtani ismereten alapuló megértése és gyakoroltság a nyelvnek szóbeli és írásbeli használatában. Ez a tantervben kitűzött cél, a mely megfelel a középiskola ideális feladatának. Az idegen irodalomban rejlő szellemi tőkét kell kikaknánunk tanítványaink szellemi és erkölcsi kiképzésére és e mellett tehát csak másodsorban jön tekintetbe a gyakorlati hasznavehetőség. Ezt, a nyelvnek szóbeli és írásbeli használatában való gyakoroltságot szintén megadhatja a középiskola a felsőbb osztályokban kötelező direct tanításmóddal.

Részemről helytelennek és túlzottnak tartom azok követelését, a kik első sorban és főképen a német nyelv gyakorlati oktatását kívánják a középiskolától. «Ez a cél — mondja Kármán 1894—95-iki theoreticumában — csak egyéni értékű és nem nemzeti cél, közös munkával el sem érhető és azért a ház és nem az iskola körébe tartozik. A nyelv megértését lehet közös munkával elérni és erre kell az iskolában okvetlenül törekedni.»

A bírálatunk tárgyát képező könyv szerzői a gyakorlati oktatás-hivei, legalább az alsó fokon s ennek a célnak szolgálatába szegődve, irták meg szemléltető alapon nyugvó nyelv-, olvasó- és gyakorlókönyvüket. Ha a jövő középiskolája leszáll majd az ideális magaslatról és a német nyelv tanára nyelvmesterré lesz, akkor ez a könyv teljesen megfelel majd rendeltetésének.

Mert nézzük csak, miképen tanítják az érdemes szerzők az I. osztályban, illetve a gymnasium III. osztályában a német nyelvet.

Leszállnak az elemi iskola I. osztályú tanulójának szellemi világába, önnét merítik a tanítás anyagát. Unalmas és a könyv utasításai után következtetve eléggé lármás beszélgetést folytat a tanár tanítványaival az iskola tárgyairól, a házról, családról és mesterségekről. Először a tanár beszél, aztán egy-egy tanuló, néha két tanuló egymással. Majd meg csoportokba osztja tanítványait a tanár és czeruzákat oszt ki közöttök, hogy a birtokos névmást is begyakorolhassák. Följönnek a kathedrára, hol az asztal elé, mögé, a szék elé, mögé, a székre stb. kell állniok, hogy a praepositiókról szóló fejezetet inductive és szemléltetően megtanulhassák. Az asztalra ütnek, az órát nézik, zsinórt vesz elő a tanár, vonásokat húz, a könyvben illusztratióképen lévő létra fokait számlálgatják, meg a

szintén ott berajzolt cseresnyét, diót, kockát szemlélik, csak azért, hogy könnyebb legyen a szótanulás.

És az a folytonos karbanzengése a jelentéktelen mondatoknak! Chorusban beszéltetni a tanulókat szokás ugyan; de nem minduntalan és csak igen fontos dolgoknál szabad ezt igénybe venni, különben rettenetesen lármás lesz a német óra és talán túlságosan mulattató, minden unalmas volta ellenére.

Hol itt a szellemképző, erkölcsnemesítő hatás? A magyar nyelvről nem esik egyszer sem szó a német nyelvi órában? Kármán pedig «valahányszor latint vagy németet tanított, mindig azt tartotta szemmel, hogy tulajdonképen a magyar nyelv és stílus fejlesztésének szolgálatában áll, mert egyedül ennek van az iskolában jogosultsága» és a revideált tanterv is megköveteli ezt. A szerzők könyve szerint haladva, nem igen van erre alkalom; mert hiszen fordításról itt szó se lehet, legfőlebb úgy márczius táján, legalább stílusfejlesztő fordításról nem; magyarból németre pedig egyáltalában nem.

Az az 50 gyakorlaton át folytatott beszélgetés az oka annak, hogy a tulajdonképeni olvasmányi rész igen csekély. A közölt költemények és elbeszélések különben megfelelnek a tantervnek. A könyv nyelvről, a hozzászatolt grammatikáról és a szótárról csak jót mondhatunk. Kiállítása szép, kellemes hatással van az olvasóra, sajtóhiba igen kevés van benne. Illusztrációi csinosak, kivéve azt a teletömött családi képet. Pedig épen ennek kellene szépnék lennie, mert erről beszélnek legtöbbet a szerzők. Tizennégy személy ilyen halvány képen mégis sok. Van rajta azonkívül két ló, egy kutya, néhány csirke, kacsa és fecske. Ház, templom, várom, kastély, malom, tó, szántóföld, kert, gólyafészek a kémény tetején és mindez sejtelmes körvonalakban. Egy csepp æsthetikai hatása sincs, sem egészben, sem részletekben és egyenesen szemrontó művelet a csirkék, fecskék stb. megszámlálása, leírása, a mint azt a könyv megköveteli. Ha a könyv esetleg második kiadását éri, akkor okvetlenül új képről kell a szerzőknek gondoskodniok.

Hogy akad-e pártolókra a szerzőknek a német nyelv tanításában nálunk inaugurált módszere, nem tudom. Részemről egyoldalúnak tartom és meg vagyok győződve, hogy ha a rendes ú. n. inductiv methodussal összekötjük mérsékelten és fokozatosan a szemléltetést és a direct tanítást, jobban megfelelhetünk a középiskola elé kitűzött czélnek a német nyelv tanítását illetőleg. Kiemeljük még egyszer, hogy nem a könyvet tartjuk rossznak, mert az ügyesen van szerkesztve, hanem a rendszer ellen van és lesz kifogásunk.

TEVELI MIHÁLY.